

bajo, subremigare» del dicc. de FebrCard.¹ 'remar per ajudar a la nau que fa via amb el vent', *DTO*. Potser també podríem derivar d'aquí un *xormollar 'sanglotar' que usa el cerdà Ant. Cayrol: «la seva mare, regalimant de llàgrimes grosses i amargants, que ni les no- 5 gues verdes d'un noguer, li responia, tot *xormollant*: —Sí que és veritat!» (*Cont. Cerd.*, 35); cf. el mutmuri feixuc de F. de la Càrcer; amb la terminació de *mur-mull* i *mormolar*.

¹ Crec que s'han de separar d'aquestes les formes d'*eixormar* examinades per Spitzer (*LexikK*, 117) i MLWagner (*ZRPb*. LXIII, 525); Priorat *eixormar* 'munyir' (Amades, *BDC* XIX); i els referents al vi en *AlcM* s. v. *aixormar*, cf. *axornada*, *DAmen*. (per ajudar a omplir la bóta).

Xurmar, *xurma* (ovella), *xurmi*, *xurminar*, V. *xumar* *Xuroi*, V. *soroll* (*SOEGAR*) i *orella* *Xurra* (ocell, xafogor), V. *xurla* *Xurra* (pollina, xamba), V. *xurro* *Xurrac*, V. *xerrac* (*SERRA*) *Xurramandusca*, *xurrec*, *xurrer*, *xurreria*, *xurret*, V. *xurro* *Xurria*, V. *xorrrar*

XURRIACA, mot comú amb el cast. *zurriaga*, el port. *azorrage* i l'hispano-àrab *surriyāqa*: tots quatre foren manllevats del mossàrab, on resultava, segons la fonètica d'aquest llenguatge, d'una forma *ESTORRIACA, metàtesi del ll. vg. *EXCORRIGIATA id., derivat aquest del ll. CORRIGIA 'corretja' (*EXCORRIGIATA havia donat sense metàtesi el cat. i oc. *escorrejada*, fr. *écourgée* i it. ant. i dial. *scuriada*); sembla que en els dialectes mossaràbics devia haver-hi variants *āzorrija-qa (d'on la cast. i portuguesa) i *āzorrija, d'on la forma catalana. □ *I.^a doc.*: 1507, Busa-N.; en mossàrab, S. XI a la Bètica occidental, S. XIII en l'àrab dels Països Catalans.

El primer de recollir el mot fou Busa-N. 1507: «*zorriaca*: linatge de *assot*: scutica» (B-VII-3.14),¹ i «*açot*, *surriaca* o correjades: scutica» (A-IV-1, distingit de l'*açot leuger per a infants*, *açot més coent* i *açot de verga de bou*).

Després, en cançons populars del vell romancer tradicional, aquí ja en la forma normal en *x*-, i en contextos que revelen el baix nivell social del mot: «m'haguessin cregut a mi, / podries ser ben casada; / --- / si't cases ab tragner: / mestressa de *xurriacas*», *Romancerillo* (MilàF, 442.1f.). Després, la tradició lexicogràfica no el recollí fins al *DTO*. de 1670: «*escorrejades* o *xurriacas*: scutica» (p. 275), i «*xurriaca*: scutica» (p. 634): «*xurriaca*: scutica; *pegar ab xurriaca a algú*», Lacav. etc. L'*AlcM* n'aporta un testimoni d'arxiu, de StaColQ., «una *surriagua* per un diner» a. 1568.

La variant amb *s*- és també la que usa Jn. Moreira, tort.: «La Processó del Diumenge de Rams. --- Mire padrina, com li peguen al pobret nostre Sinyó. Que són *surriagues* allò? —Són azots, filla meua: ja hu veus, si 'n va volé passà de penes, per a salvar-mos; i natros sense agrair-lo-hi...», «no vullguésseu creure en brui-xeries, enxiçaments i demés sorries per l'estil, que --- no són atre que bordissos, bons solsament per a fer-ne *surriagues*, i en elles emprendre a totxades contra'ls que 60

volen embrutir-mos» (*Folk. Tort.*, pp. 549, 89). La forma del cat. central és, però, amb *x*-, i si apareix en algun escriptor, és amb aquesta forma i en contextos conformes amb el baix nivell del mot: «un gitano --- lo gec curt y ayrós, estret lo pantalon y acampanat; unes *xurriagues*, passada la tralla sobre les espatlles, fent voleyar la fusta ---», EmVilanova (*O. C.* II, 127).

Com és sabut és molt més usat en plural, *xurriagues* quasi plurale tantum. En cat. central es diu sobretot del fuet de carreter. En tenim testimonis de tot el Princ.: a l'Est (Pineda, Blanes, Ripoll, Merlès, Sta. ColQ.; Griera l'assenyala en el Baix Emp., Osona, Igualada i CpTarr.), com a l'Oest (Juncosa d. l. Garr., Borges Blanques, Fraga, Tortosa), i en el Pallars, a ¹⁵ Tor, Àreu, Farrera i Tavascan: *BDC* IV, 40; VIII, 20; XI, 79; XIX, 222; *BDLC* VI, 56; i notes personals.

No sé, en canvi, si s'usa en el Ross., i en tot cas no és usual a les Illes; tampoc em consta que s'usi en el P. Val. (la forma tota de *çurriag* i *çurriagar* en l'Escrib mostra un mer calc local o personal del cast.), si bé l'hi podem creure emprat almenys en una part, puix que arriba fins a Tort. i *suriák* a Gandesa (Moll el qualifica de «continental» en termes generals, *AORBB* IV, 117). En el Matarranya: *suriáka* a Calaceit i *soreá-ke* o *sořeáka* a Maella, per a les xurriagues de carreter i per al bastó de llaurar i guardar els bous; i *suriá-ka* a Maella la usada per pegar al *baldrufó*, mena de baldufa (diferent de la *baldrúfa*), Casac. 1923. Tant en el P. Val. com a les Illes, *assot* és el mot corrent, vulgar i d'ús general, per dir 'xurriagues' i 'fuet', per més que això no exclougui l'ús d'un sinònim.

La forma més corrent és la indicada. A més hi ha *xurriac* a Merlès (amb *suriák* a Gandesa i *surriák* a les Garrigues i Reus, *AlcM*). Quasi pertot hi ha forma femenina en català; però amb *s*-, *surriagues*, *-aca*, a Juncosa, les Borges i el Pallars —Cardós i V. Ferrera— i, segons *AlcM*, fins a La Pobla de S., Tremp, Organyà i Oliana; *surriagues* hem vist a Tortosa, *surriáke* vaig sentir a Fraga (segons altres allí *çoriáke*); però tots negaren, 1956, que s'hi digui o hagi dit *çulárke* (que deu ser errada de Barnils, *BDC* IV, 40). Aqueixa forma amb *-r*- simple seria també la de Tamarit, Balaguer i Artesa de S., segons *AlcM*. *Isordiáka* vaig sentir a Saidí (1956), i des del Baix Cinca deu continuar així per Ribagorça (id., Krüger, *BDC* XXIII, 77) fins a Benasc: *ixordiaca*, Ferraz (p. 70).

Des del cat. occid. i l'arag., sobreix més o menys en domini gascò, en la forma masculina: *sourriac* a part del Bearn (Lespy, Palay), *sourriac* a la Vall d'Aspa i *suriák* fins a baix de tot de la V. d'Aran (*PVAranGc.*, s. v.). Aquesta *-r*- senzilla, conforme amb la que ja hem vist a Tort., Gandesa, Llitera i Noguera, es pot mirar com a resultat secundari d'alleujament del grup complex *rri*: car és la zona on la *i* es pronuncia i àdhuc darrere consonant i davant vocal tònica, tendència tan estesa en cat. occid. i arag.: alt-arag. *bariela* 'mandíbula, barra', *siija* al costat de *siirio*, *bárjo* al costat de *barrio* (Casac., *BDC* XXIV, 161, 181), val. *bàrio*, *sària*, *Boriana*, *Boriol*, murc. *varilla* (< *barriella*) etc.

Després de l'article ZURRIAGA del DCEC, tan